

Muzeum Gospodarstwa Wiejskiego- znajduje się w zbudowanym w 1865 roku Kościele poewangelickim w Lipuszu. Muzeum powstało w 2002 roku. Do tej pory zgromadzono 250 eksponatów. W Muzeum znajdują się stare sprzęty domowe oraz sprzęty gospodarskie tj: naczynia kuchenne, magiel, drewniane łóżka, różne rodzaje kierzonych, kopanka, 2 młockarnie konne, kamienie do śrutownika, wóz konny, cepy, uprząże konne, orczyki, drewniana pompa, cierlica do lnu, drobne narzędzia i wiele innych. Z sprzętów do prac polowych zgromadzono: koparkę konną, kilka rodzajów broni, pługi. W Muzeum zobaczyć można także wóz strażacki z 1913r., warsztat tkacki z początku XX wieku. Podziwiać tu również wiele przedmiotów użytkowych, które już na zawsze zniknęły z wiejskich zagród. Muzeum mieści się przy ulicy Wybickiego. Zbiory można oglądać codziennie w godz. 10 -18. Wstęp bezpłatny. Tel. (58) 687 45 81

Kościół parafialny p.w św. Michała Archaniola- został wzniesiony w latach 1866 –1867 w stylu neogotyckim. Kilka elementów we wnętrzu obecnej świątyni pochodzi z poprzednich świątyń, które zostały zniszczone przez pożary. Najstarszym zachowanym zabytkiem jest późnobarokowa figura Matki Bożej z Dzieciątkiem wykonana z brązu z ok. 1600 r. Polichromie kościoła, obraz św. Michała Archaniola wykonał w 1924 roku artysta plastyk Leon Drapiewski.

Młyn Wodny w Lipuszu- Pochodzi z początków XIX wieku. Klasyczny młyn poruszany siłą spadającego wodospadu (energia odzyskiwana z wody spadającej nieprzerwanie z dużych wysokości). Leży nad Czarną Wdą. Początkowo był wyłącznie konstrukcją drewnianą, z czasem został podmurowany. Dziś jest starannie zakonserwowanym zabytkiem kultury kaszubskiej. Jest on jednym z nielicznych, starannie odrestaurowanych młynów wodnych na Pomorzu Gdańskim. Jednocześnie pozostaje pamiątką po dawnej historii ziemi kaszubskiej. Lipuski młyn wodny można obejrzeć także od strony rzeki, gdyż nieopodal przebiega szlak kajakowy na rzece Wdzie.

Walory naturalne gminy

Gmina Lipusz posiada ciekawe walory przyrodnicze: Rzekę Wdę (Czarna Wda). Znaczna lesistość terenu, dobre warunki klimatyczne, urozmaicenie krajobrazu spowodowane dużym nachyleniem zboczy i rynien. Liczne, czyste jeziora, kąpielisko nad jeziorem Duże Skrzynki. Na tym terenie występuje 28 chronionych gatunków zwierząt m.in. Perkoz dwuczuby, łabędź krzykliwy, bielik, bąk, szlęgar, nurogęś itd. Prawie cała powierzchnia gminy objęta jest ochroną w obrębie Lipuskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i Gowidlińskiego Obszaru

Chronionego Krajobrazu. Południowo-wschodni fragment gminy stanowi część Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. Dodatkowo Gmina Lipusz znajduje się na obszarze Natura 2000 oraz rezerwatu Bory Tucholskie.

Pomniki przyrody

- **Diabelski kamień** jest to pomnik przyrody nieożywionej a dokładniej głaz narzutowy o obwodzie 7 metrów. Głaz pochodzi z epoki polodowcowej, nie byłoby w tym nic dziwnego ponieważ zdaniem specjalistów takie kamienie nie są rzadkością na Kaszubach, gdyby nie pewna historia. Źródła donoszą że kamień nie znalazł się przypadkowo w tym miejscu, mieszkańcy twierdzą że postawił go diabeł, ponieważ nie zdążył go donieść do kościoła przed pianiem koguta. Na kamieniu po tym zdarzeniu można jeszcze dostrzec ślady diabelskich pazurów. Dzięki temu, że głaz znajduje się na terenie ścieżki dydaktycznej - możemy go podziwiać jako piękny i tajemniczy pomnik przyrody.

- **Tuszkowska Matka** - pomnik przyrody ożywionej. Jest to sosna pospolita w wieku około 230 lat, obwód 3,20 m, wysokość 30m. W ogólnopolskim konkursie "Przeglądu Leśniczego" na najgrubsze drzewo pomnik przyrody, zajęła 28 miejsce na 264 zgłoszone drzewa. Z tym drzewem powiązana jest także pewna legenda , która wyjaśnia pochodzenie :W
Tuszkowach zmarła najstarsza wiekiem kobieta zwana Tuszkowską Matką. Cała wieś uczestniczyła w kondukcie żałobnym. Z tyłu powoli wieziono trumnę na wozie poruszonym przez woły. Nie milkły nabożne pieśni. Kondukt posuwał się powoli dawną piaszczystą drogą na cmentarz w Lipuszu. Kiedy żałobna procesja znalazła się w połowie drogi między Tuszowami a Lipuszem, wszyscy usłyszeli piękny śpiew jakiegoś ptaka, dziwne, gdyż była już późna jesień. Śpiew ptaka był tak donośny, że wystraszone woły nie chciały iść dalej. Gwałtownie szarpnęły wozem, w wyniku czego trumna zsunęła się na ziemię. Uczestnicy pogrzebu uznali całe to zdarzenie za znak, że zmarła obrała sobie jako miejsce wiecznego spoczynku ten właśnie pagórek, nad którym zjawił się ptak. Pochowali ją więc opodal drogi na zboczu pagórka. Na grobie starej kobiety wyrosła sosna, która potężniała z biegiem lat. Na pamiątkę tego wydarzenia nazwano tę sosnę - Tuszkowską Matką. Tuszkowska Matka to jeden z cenniejszych walorów gminy Lipusz, które warto zobaczyć.

- **"Grupa Trzech Dębów"** to rosnące obok siebie trzy dęby szypułkowate o obwodzie kolejno 3,00 m, 3,20 m, 3,90 m i wysokości 25 m, 25 m, 27 m. Dęby znajdują się niedaleko Leśniczówki Płociczno.